

V nynější době, od let 90tých minulého století, jest to zemina hnací síla vody, jež ve spojení s elektřinou přináší revoluční převrat všech zmíněných poměrů.

Ukazuje se stále nezbytnějším požadavkem, aby využito bylo spádů vod koncentrací jich na rozlehlých tratích a pomocí velikých děl vodních a elektrárenských, což není však proveditelné bez zásahů do individuálních dosavadních práv k vodám, zejména do práv pobřežníků, ať vlastnických ať užívacích, pokud jsou tu z dřívějších dob na základě platných právních titulů i na základě dosavadních ustanovení zákonných.

Tato práva ukázala se největší překážkou všeho podnikání vodohospodářského, jak je žádá nová doba, a jest úkolem každého nového zákonodárství vodního hledati cesty, jak by, pokud možno s šetřením těchto práv, vyhověno bylo novým potřebám, jež diktovány jsou obecným zájmem všech.

Cesta byla a bude schůdnější tam, kde hlavní část vod již od dřívějška byla veřejná, ať již ve vlastnictví státu ať jako věc nikomu nenáležící. Tam však, kde vody ode dávna byly v područí pobřežníků, jest zákonodárství sváděti těžký boj s těmito dosavadními držiteli a ještě tužší s nesčetnými spekulanty, kteří, jak jsme viděli ve Francii a v Itálii, ujali se výnosné živnosti skupování pobřežních pozemků v místech očekávaného vzniku vodních děl a prodeje jich za přemrštěné ceny skutečným podnikatelům.

Viděli jsme, jaké pokusy činil tu zákonodárce, aby zlo odstranil, a s jakými výsledky pokusy ty se setkávaly.

Jako nejradikálnější směr vystupují tu snahy o monopolisaci, sestátnění vod, k jehož uskutečnění však dosud nikde nedošlo, a jak se zdá, přece jen tak záhy nedojde, protože hospodářský život na delší dobu neobejde se bez součinnosti podnikání soukromého.

Zbývají tedy jako problem přítomnosti formy přechodné; z nich uvedli jsme již jednak smíšené společnosti, v nichž kombinována jest účast podnikatelů soukromých s účastí podnikatelů veřejných, jednak právní institut koncesse, jako formy, jež již v jiných oborech hospodářských, zejména v oboru hornictví a železnic, byla zkoušena a vyzkoušena.

Její podstata a užitelnost v právu vodním má býti předmětem pojednání, k němuž tyto řádky jsou přípravným krokem.

Je přípustna žaloba na vzájem ve sporech o rozvod manželství?

Jan Zbieranski.

Žaloba na vzájem o těchto sporech¹⁾ nebyla vzácná za všeobecného soudního řádu, nyní bývá častější, poněvadž se

¹⁾ Bartsch, Das gerichtl. Verfahren in Ehesachen 1894, str. 41: Sou-

spory o rozvod manželství následkem nového rozlukového zákona značně rozmnožily. Mnozí manželé jsou z jistých příčin nuceni domáhati se rozluky, cestou rozvodu. Posuzování této žaloby není jednotné. Zmatek zavinilo kolísavé rozhodování nejvyššího soudního dvora ve Vídni.

Dříve za platnosti všeobecného soudního řádu rozhodoval, že žaloba tato není přípustna, že je na žalovaném, aby podal své návrhy ve sporu o rozvod, dokud nebylo rozhodnuto o žalobě, nikoliv však zvláštní žalobou, nýbrž při jednání o zahájeném sporu²⁾.

Za platnosti civ. soud. řádu změnil nejv. soud. dvůr svůj názor a uznal tuto žalobu za přípustnou a odůvodněnou tehdy, kdy žalovanému záleží na tom, aby vymohl rozvod, a to z viny druhé strany. Jeho přání by nebylo dosti učiněno, kdyby žaloba na něho podaná a od něho potíraná byla zamítnuta³⁾.

V nejnovější době rozhodl nejvyšší soudní dvůr opět v tomto smyslu a opřel své rozhodnutí ještě dalším důvodem, a to, že žaloba navzájem nemá totožného nároku, poněvadž její právní důvod jest naprosto jiný⁴⁾.

Jest tedy zkoumati, který z těchto nároků, sobě odporujících, odpovídá zákonu.

Řízení ve sporech o rozvod upravuje § 107. obč. zákona, dvor. dekr. ze dne 23. srpna 1819, č. 1595 s. s. z. a nař. ze dne 9. pros. 1897, č. 283. ř. z. Zákon příkládá manželství pro jeho

---

dy zpravidla neodmítají takových žalob navzájem, závádějí na ně smířovací pokusy, ale kladou je na týž den a hodinu se smířovacími pokusy první žaloby a provádějí jen jedny. Potom jednají o obou žalobách buď z úřední moci neb na návrh strany společně tím způsobem, že žalovaný z první žaloby položí svou žalobu navzájem za základ své odpovědi.

²⁾ Rozh. nejv. soud. dvoru ze dne 12. ledna 1886, č. 242; Bartsch, Das gerichtl. Verfahren in Ehesachen 1894, str. 41.

³⁾ Rozh. nejv. soud. dvoru ze dne 28. prosince 1906, č. 20.646; totéž uvádí doslová Neumann-Ettenreich, Das österr. Eherecht 1913, str. 101.

⁴⁾ Rozh. nejv. soud. dv. ze dne 14. května 1919, R II 72; Z. B. 220: V tomto případě jsou předpoklady žaloby navzájem nepochybně dány, neboť jednak souvisí návrh na rozvod každé strany s návrhem druhé strany stejně směřujícím, poněvadž jde o rozvod téhož manželství, jednak nelze mluvit o totožnosti nároku zakládající námitku zahájení rozepře, poněvadž právní důvod, z něhož se na obou stranách odvozuje žalobní žádání, jest naprosto jiný podle toho, z kterého důvodu se žádá o rozvod. Jsou-li však zde předpoklady žaloby navzájem, nelze nahlédnouti, proč by jí nebylo užití na rozvod. Ani podstata ani způsob řízení nevylučují ji, zákon zajisté nezná žádného obmezení. Že § 12. dv. dekr. ze dne 23. srpna 1919, č. 1595 s. z. z. žádá, by vina zjištěna byla z úřední moci, nemůže býti na újmu právu žalovaného, by žádal o rozvod z důvodů od něho uvedeného; dostal by se, jak rekursní soud případně uvádí, s uplatňováním svých nároků do pozadí, kdyby se mu odepřítí měla rovnocenná zbraň žaloby navzájem bez závažných důvodů. Možnost dvojího řízení, na niž revisní stížnost poukazuje, trvá i po vyloučení žaloby navzájem, nejsnáze jí lze předejítí poznačením druhé žaloby jako žaloby navzájem.

velký význam pro vývoj lidstva zvláštní důležitost. Proto upravuje pro manželské spory zvláštní řízení, jež podstatou svou jest vyšetřování z úřední povinnosti. Přízpůsobuje sice dvor. dekr. ze dne 23. srpna 1819, č. 1595 s. s. z. toto vyšetřování všeob. soud. řádu, ale jen pokud toho vyžaduje pojem a účel tohoto vyšetřování. Tímto vyšetřováním z úřední povinnosti sleduje zákon patrně účel, by tyto spory důkladně byly vyšetřeny v mezích uplatňovaných důvodů, aby rozsudek odpovídal skutečným poměrům, nezávisel na pouhé libovůli manželů a byl pokud možno nejméně závislým na formálnosti sporného řízení.

Každý z manželů jest podle § 107. obč. z. oprávněn z platných důvodů žádosti o rozvod a podle uv. dvor. dekr. podati svůj návrh při ústním jednání. Uzná-li se na rozvod, je naléztí z úřední povinnosti, která strana na něm nese vinu. Návrh žalovaného může zníti buď na rozvod aneb zamítnutí žaloby. Jak o onom, tak o tomto návrhu bylo za platnosti všeob. soud. řádu rozsudkem uznati, neboť § 248. vš. s. ř. nařizoval, že rozsudek jest upravití podle žádání stran. Tato ustanovení zákonná jasně dokazují všeobecně uznávanou oboustrannost tohoto řízení ve sporech o rozvod.

Proto se úplně srovnává se zákonem rozhodnutí nejv. s. dv. ze dne 12. ledna 1866, č. 242 a Bartschův stejný názor, že žaloba navzájem ve sporu o rozvodu je zbytečná, jelikož žalovaný má beztak právo, žádati rozvod při ústním jednání.

Správnosti tohoto výkladu zákona nasvědčují tyto úvahy. Za platnosti všeob. soud. řádu nemohl soudce a limine odmítnouti žalobu navzájem pro překážku zahájené rozenře, nýbrž teprve, vznesla-li druhá strana včas tuto námitku. Pro námitku tuto byla stanovena poloviční lhůta ku odpovědi. Pro němskala-li druhá strana lhůtu, nebyla více slyšena s touto námitkou. Podle dvor. dekr. ze dne 15. ledna 1787, č. 621. s. s. z., nesměl soudce z úřední moci přihlížeti k právoplatně rozsouzené věci, nýbrž uznati o ní teprve, učinila-li druhá strana tuto námitku, předloživši současně právoplatný rozsudek. Možnost dvojího jednání o téže věci byla za platnosti vš. soud. řádu zrušena. K těmto nesnázím vedla žaloba na vzájem. Aby se dospělo k řádnému rozhodnutí sporu o rozvod, bylo nutností, žaloby spojití ku společnému jednání. Tím byl soudce nucen učiniti násilí zákonu a ačkoliv zákon tomu bránil (§ 62. vš. s. ř. a § 54. záp. hal. s. ř.), pokládati žalobu na vzájem za opověď na žalobu druhé strany. Nemožnost praxe naložiti s žalobou na vzájem jinak, dokazuje zřejmě, že žaloba tato již za platnosti vš. soud. ř. byla nemožnou.

Podle našeho civ. soud. řádu jest žaloba tato naprosto nepřijatna a nemožna. Civ. soudní řád neupravuje řízení ve sporech manželských, nemaje řádného ustanovení o nich (Cí. I., 2 uv. z. k. c. s. ř.). To potvrzuje výslovně nařízení ze dne 9.

prosince 1897, č. 283. ř. z. Dvor. dekr. ze dne 23. srpna 1819, 1595 s. s. z. zůstal sice v platnosti, ale byl tímto nařízením uveden v soulad s civ. soud. řádem. Jest tedy, jak toto nařízení výslovně praví, ve sporech o rozvod užití předpisů civ. soud. řádu, šetříc zvláštností, jež se podávají z ustanovení občanského zákona a z dalších předpisů tohoto nařízení. A § 2. tohoto nařízení ustanovuje, že též s žádostí o rozvod jest naložiti jako s žalobou. Nelze přece rozumně za to míti, že by žádání žalovaného za rozvod, v žalobní odpovědi ohlášené a při ústním jednání podané, nebylo pokládati za žádost po rozvodu § 2. uv. nař., že by k tomu třeba bylo zvláštní žádosti neb dokonce zvláštní žaloby. Vždyť žádání jest učiniti při ústním jednání, žalobní odpověď jest tak jako žádost o rozvod neb žaloba pouze přípravným spisem. Rozsudek musí podle § 404. c. s. ř. vyřídití všechny návrhy hlavní věci se týkající.

Jest tedy v odporu se zákonem názor, že by žalovaný ve sporu o rozvod, naléhající z platných důvodů na rozvod, když podal tento návrh při ústním jednání, nemohl dosáhnouti svého účelu, kdyby žaloba na něho podaná a od něho potíraná byla zamítnuta. Rozsudek je oboustranný.

Žaloba na vzájem může podle § 96. j. n. podána býti, dokud není skončeno líčení o žalobě druhé strany. Ale nárok nesmí býti totožný. Neboť žalobu takovou nepřipouští ustanovení § 233. c. s. ř., příkazujić buď k návrhu neb z úřední moci odmítnouti žalobu za zahájení sporu pro též nárok podanou.

Nárok žaloby na vzájem ve sporu o rozvod je úplně totožný s nárokem žaloby druhé strany. Předmětem obou žalob jest rozvod téhož manželství. Pouze rozvod manželství je soukromým právem, jež občanský zákon manželům přiznává. Vina na rozvodu nemůže rušiti totožnost nároku toho, poněvadž vina není ani soukromým právem ani právním poměrem, jenž by mohl býti předmětem žaloby.

Ve svém nejnovějším rozhodnutí ze dne 14. května 1919 R II 72 nalezl soudní dvůr, že při žalobě na vzájem ve sporu o rozvod manželství, nelze mluvit o totožnosti nároku zakládající námitku zahájené rozepře též proto, že právní důvod, z něhož na obou stranách se odvozuje žalobní žádání, je naprosto jiný. To jest hrubý právní omyl.

Skutkový děj žaloby, z něhož žalobce odvozuje svůj nárok, se skládá z důvodu právního a skutkového. Právní důvod je soukromé právo, zákonem žalobci přiznané. V rozepřích o rozvod je právním důvodem soukromé právo v §§ 90, 91 a 92 obč. z. manželům přiznané. Důležité příčiny, uvedené v § 109. obč. z., z nichž možno uznati za rozvod, jsou toliko skutky, jimiž soukromé právo manželů bylo porušeno.

Právní důvod žalobního nároku může býti jen jediný, skutků, jimiž porušeno bylo právo soukromé, může býti více.

Obyčejně se žaluje na rozvod z více skutků v § 109. obč. zák. uvedených. To by možno nebylo, kdyby byly právními důvody. Kdyby tento názor nejvyššího soudního dvoru byl správný, bylo by možno jak v žalobě, tak i v žalobě na vzájem o rozvod manželství rozhodnouti zvláštními rozsudky.

Nemůže býti pochybno, že právní důvod žalob o rozvod jest jediný, a to soukromé právo, vyplývající z §§ 90, 91 a 92 obč. z. Nárok žaloby a žaloby na vzájem o rozvod téhož manželství jest úplně totožný.

A jelikož § 240. c. s. ř. soudu ukládá povinnost, aby pokaždé z úřední povinnosti přihlížel k zahájené rozepři, je žaloba na vzájem ve sporu o rozvod podle § 233. c. s. ř. nepřipustna a tím nemožna.

Správnost tohoto názoru dokazuje též nutnost spojení obou žalob ku společnému jednání. Zákon však nikde neukládá povinnosti takového spojení, on jen mluví o možnosti (§ 187. c. s. ř.).

Spojení ku společnému jednání není také vždy možné. Tak ku př.: zůstalo-li řízení o žalobě první v klidu; bylo-li o první žalobě nařízeno ústní přelíčení, na žalobu na vzájem nebyla podána odpověď a žalobce na vzájem navrhuje vydání rozsudku pro zmeškání; nebyla-li ani na žalobu první, ani na žalobu na vzájem podána odpověď a jedna strana navrhuje vydání rozsudku pro zmeškání.

Tyto právně nemožné situace procesní jsou důsledky mylného výkladu zákona, k němuž svádějí mylná rozhodnutí nejv. soudního dvoru.

Při odklizení těchto právních nesnází nerozhodují z téže příčiny vyšší stolice jednotně. Jedině správným jest podle shora uvedeného, podle § 233. c. s. ř. žaloby na vzájem v těchto sporech zamítnouti, poněvadž k zahájené rozepři jest pokaždé přihlížeti z úřední povinnosti.

Žaloba na vzájem v těchto sporech jest úplně zbytečna, poněvadž se nezakládá na žádné právní potřebě, ona ruší zásadu právního pořádku a právní jistoty a konečně jest hrubým porušením oekonomie soudního řízení, již náš soudní řád všude staví do popředí.

Akvisiční a representativní kandidáti.

Glosy k novým volebním řádům a volební taktice našich stran.

František Weyr.

Zavedením soustavy poměrného volebního práva do nového právního řádu způsobena byla jedna z nejradičálnějších změn a reforem dosavadních volebních řádů. Změna byla tak radikální, že po výsledcích voleb, které se dosud konaly v naší